

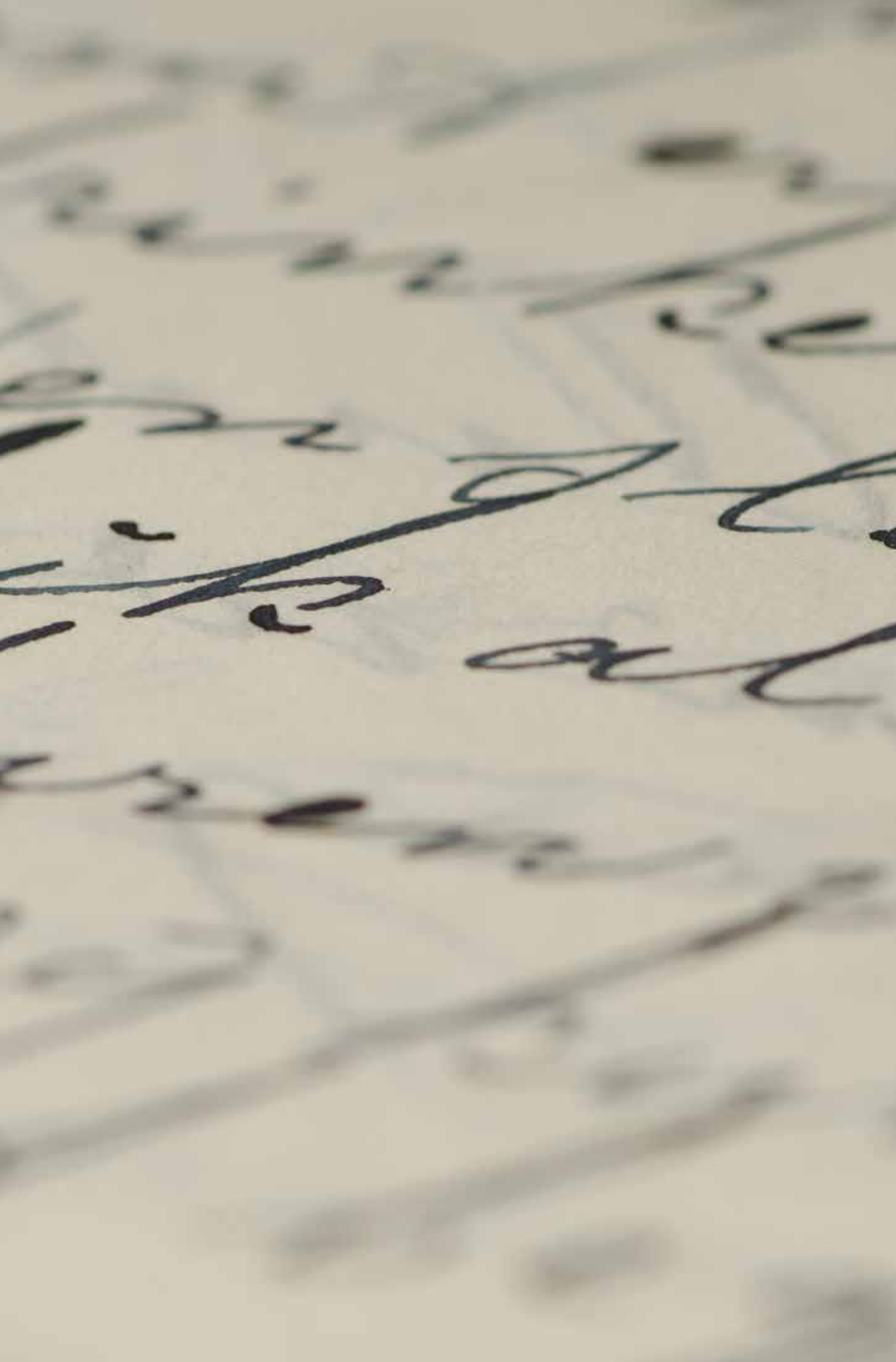
WIE SCHRIJFT DIE BLIJFT

‘IN NEDERLAND HEEFT DERTIG
PROCENT VAN DE KINDEREN MOEITE
MET LEREN SCHRIJVEN OP DE
BASISSCHOOL’

Het 0-woord is er weer. Vooral tijdens verkiezingscampagnes is het ineens een woord dat voor in de mond ligt bij veel politici: Onderwijs. En dan doelen ze vaak op het HBO en WO onderwijs, of op het basisonderwijs ter voorkoming van achterstanden bij nieuwkomers. Aandacht voor waar ieders leven mee begint, de ontwikkeling van een kind, blijft belangrijk. Dat begint volgens kenners niet op een iPadschool, maar met het handschrift. Meer aandacht daarvoor zorgt voor blijere kinderen en – handige bijkomstigheid – betere spiekbriefjes voor later, bijvoorbeeld tijdens politieke debatten.

In Nederland heeft dertig procent van de kinderen moeite met leren schrijven op de basisschool. “Regelmatig zie ik kinderen in mijn praktijk die daardoor ongelukkig zijn”, zegt grafologe en schrijfpedagoge Charlotte Servatius. Een kind moet volgens haar eerst leren schrijven om de vormen in het geheugen te griffen, voordat het leert typen op een computer. Overtrekken van letters helpt niet, wel uitleg over de vorm om de letter te leren, blijkt uit het promotieonderzoek van kinderfysiotherapeut Anneloes Overvelde. Zo’n zes keer korte instructie en oefenen van de letter en het kinderbrein herkent de letter. Daarna is het een kwestie van veel oefenen om soepel en vlot te leren schrijven. Mochten er toch problemen zijn: na een korte periode van tien weken extra oefenen twee keer per week gaat het duidelijk beter.

De invoering van de Wet op het basisonderwijs in 1986 betekende het einde van schrijven als apart vak. Het werd onderdeel van schriftelijke uitdrukkingsvaardigheden. “Basisscholen bieden methodes aan, maar als je kind daarin niet mee kan komen door te weinig oefening, blijft het kind achter en kan faalangst en schrijfkramp ontstaan. Een onleesbaar handschrift en een ongelukkig kind kunnen het gevolg zijn. De leraren hebben te weinig tijd om gedegen schrijfonderwijs te geven, het gaat te snel”, zegt Servatius. De lesmethode kan ook een oorzaak zijn. “Op de laatste school waar ik les gaf, hadden we een goede schrijfmethode met hulp van het digitale

'JE MOET ZOVEEL MOGELIJK ZINTUIGEN LATEN SAMENWERKEN'

schoolbord en de kinderen leerde er echt mooi schrijven", zegt J/M's schoolcoach Nathalie van Thiel, tevens oud-leerkracht basisonderwijs en moeder van vier kinderen. Sinds het schrijven geen apart vak meer is, gaat het slechter met het kinderhandschrift. Onderzoek van het Cito naar het handschrift van kinderen uit 2009 wijst uit dat het percentage leerlingen in groep 5 dat een goede regelvoering en de juiste verhouding tussen letters gedaald is ten opzichte van 1999. Kinderen gebruiken schrijffletters en blokletters door elkaar en zetten hoofdletters waar die niet horen, signaleert de schrijfpedagoge.

Ontwikkeling

De motorische ontwikkeling van een kind begint al in de baarmoeder. Ongeveer vier weken na de geboorte gaat een kind reiken en grijpen en daarmee de fijne

motoriek ontwikkelen die ook nodig is voor het leren schrijven. Dat is een ingewikkeld proces, want schrijven is zowel cognitief, de taal begrijpen, als motorisch, oftewel psychomotorisch. "Je moet zoveel mogelijk alle zintuigen laten samenwerken", vindt Van Thiel. Haar jongste (9 jaar) heeft alleen los leren schrijven. "Hij heeft het handschrift van iemand van groep 3. Ik weet nog niet hoe slecht dat is. Mijn oudere kinderen hebben aan elkaar leren schrijven en daarbij werk je meer vanuit de pols, maar zij schrijven nu ook los. De jongste is een jongen en die heeft toch al meer moeite met de fijne motoriek dan meisjes. Hij tekent ook niet graag en heeft liever schoenen met klittenband dan schoenen met veters".

In haar praktijk ziet Servatius vooral jongens met problemen. Haar werkwijze begint met een analyse van het handschrift. Als de motoriek het probleem is, laat zij een kind met beide handen vormen – rondjes, achtjes, geen lettervormen - maken. "Dan ontstaat er een samenwerking tussen beide hersenhelften en krijgt een kind het gevoel van vormen in zijn systeem. Schrijven is ook emotie".

Oefenen

Volgens Overvelde verbetert het goed leren schrijven de leesvaardigheid van een kind. "Ik ben onderzoeker en of het slecht aanleren van een handschrift bij kinderen gevolgen heeft voor de fijne motoriek is nog niet bewezen. Er is wel onderzoek gedaan onder volwassenen naar het verschil tussen vooral schrijven of typen. De laatste groep had meer problemen met de fijne motoriek". Het advies van Overvelde: vooral blijven oefenen. In eerste instantie is dat een taak voor de leerkracht. De ouders

Tips voor een beter handschrift

- **Zet een kind goed rechtop aan tafel met beide voeten op de grond**
- **Leg het schrift een beetje schuin**
- **Leg het schrift niet te dicht bij de buik, zorg voor bewegingsruimte**
- **Geef geen gladde pen, maar liever een potlood**
- **Veel oefenen en het positief blijven benaderen, nadruk leggen op wat goed gaat**
- **In overleg blijven met de leerkracht over methode en vorderingen**
- **Werk spelenderwijs aan de fijne motoriek, zoals oefenen met knoopjes, boterham smeren, met lego spelen, muizentrapjes spelen etc.**

kunnen thuis verder oefenen met het kind. "Maar houd het positief. Oefen bijvoorbeeld elke week een moeilijke letter en complimenteer het kind wanneer het goed gaat. Twee tot drie keer per week, drie weken lang. Een half uur is meestal genoeg om verbetering te zien".

Papierloos onderwijs

Met iPadscholen en papierloos onderwijs hebben de ondervraagde deskundigen weinig. Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat kinderen thuis al tussen de vijf en zeven uur achter een scherm zitten. "De beelden op een scherm zijn leuk en interessant, maar je werkt niet aan je woordenschat. Daarnaast geeft schrijven rust. Kinderen raken overprikkeld door alle informatie van de schermen. Mijn advies is gebruik het gedoseerd en leer kinderen eerst schrijven. De rest is ondersteunend", zegt Servatius. Onderwijsdeskundige Van Thiel: "Het is raar dat je op een iPad alles kunt doen, aantekeningen maken met de hand heb je nog veel nodig, niet alleen voor een boodschappenlijstje, maar ook voor je motoriek. Een slecht handschrift maakt een mens niet perse ongelukkiger. Mijn man is huisarts en heeft een belabberd handschrift, maar hij is niet ongelukkig". Zij ziet wel dat kinderen rustiger en geconcentreerder werken als zij met de hand aantekeningen maken.

Volgens Overvelde blijft de mens altijd schrijven, maar anders: "Onze voorouders kregen schrijfles op leitjes, wij op papier en de komende generatie leert schrijven op tablets. Dat is nu in ontwikkeling, maar over een jaar of tien weten we niet beter". Wat blijft, is door bewegingen van een stiftje op een oppervlak de letters leren en blijven oefenen tot het een automatisme wordt".

WE WERKEN ONDER ANDERE VOOR

